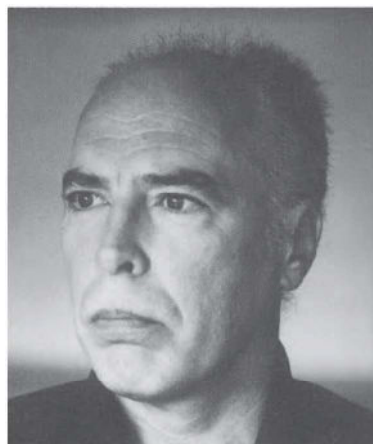

**De zoveelste spraakgestalte
Over A.D., Folklore Imaginaire de Flandre
bezorgd door Jacques Hamelink**

Jacques Hamelink heeft zich gedurende zijn dichterlijke carrière bediend van zeer uiteenlopende stijlen en is er tot nu toe steeds in geslaagd voor zijn herinneringen aan ontslapen dierbaren een „spraak” te vinden. In *Responsoria* (1980) betrof dat de wereld rond zijn moeder die hij in pregnante spreektaal herdacht; *Herinneringen aan het verdwenen licht* (1986) is opgedragen aan zijn vader die daarmee zijn plaats krijgt in de poëzie, de familie en Zeeuws-Vlaanderen. Eén van de familieleden die in dit boek met poëzie bedacht worden, is de zes jaar na de dood van vader geboren zoon van Jacques Hamelink, Asael, die de dichter in zijn herdichting van een aantal Bijbelboeken, *Sacrale komedie* (1987) met *Boek mijn zoon Asael* moest herdenken, hem daarmee plaatsend in een groot Bijbels verband. De later apart verschenen kleine bundel *Asaels rust* heeft Hamelink nu opgenomen in het hart van het hybridische boek A.D. *Folklore Imaginaire de Flandre*.

Het is Hamelinks poëtisch pak van Sjaalman, zo zou je kunnen zeggen, want hij bedient zich van het aloude romantische gegeven à la François HaverSchmidt / Piet Paaltjens, dat hij de bundel niet geschreven zou hebben, doch *bezorgd*. Daarbij is hij er niet voor teruggeschrokken het Sjaalman-Droogstoppel-Multatuli-effect nog wat uit te vergroten: De A.D. van de titelpagina zou Aarnout Dees (1799-1901) zijn, alias Diaz van de Reuzenhoek onder Zaamslag, van wie het dichterlijk oeuvre, alsmede dat van zijn poëtisch anima A.R. (Antoon Rooze (1822-1840)) in handen gekomen zou zijn van Mr. Petrus Dieleman (1828-1904), wiens erven het doorgenummerde lijvige manuscript geschonken zouden hebben aan een, overigens ook met name genoemde, neef van Hamelink die het uiteindelijk hem ter inzage deed toekomen...

Deze imaginaire opzet, compleet met inleiding, brieven, aantekeningen en een biografische schets omtrent A.D. maakt anno 1995 op het eerste gezicht een nogal hilarische indruk en dat geldt ook voor de toon die alle personages aanslaat. In het eerste gedicht wordt retorisch gevraagd *Is dan niet poëzie moederspraak / van de mensheid?* en deze moederspraak barst in de hele bundel bijkans uit

Jacques Hamelink (°1939) - Foto V. Abrecht.

haar voegen. Het boek staat vol met exuberante „poëziespuwsels”, neologismen, ellipsen. Echo’s van „volksstrotspraak” worden afgewisseld met reminiscenties aan Hölderlin, Celan, Rimbaud (zijn *Ik is een ander*, dat op bladzijde 172 humoristisch geciteerd wordt, is hier wel heel letterlijk waargemaakt), Gorter, de Bijbel. Het boek bevat liefdesliederen, elegieën, volksliedjes, bucolische en anacreontische gedichten, oden, epigrammen en hymnen. Eén voorbeeld:

Voorverst zicht

*Nog, majesteitelijke rust van de landdag,
trutsel ik, aai ik de kat die mijn hand lekt.
vuuroge, echter niet onlangs rijst [Zag ik,
over de soeppot voor zout aan?*

*Jij, verziendheid van de hoge ouderdom,
stelt me schadeloos. Nog verbroeder ik, lang-
[eenzame
man in een alle hoogten afhalend tijdperk
met de steen onder de eegde*

*daarginds. Dat hij op de kik
van een kraai die op Eirde geleefd heeft
nu oprwieke! Ploeger van den Tempel,
het was niks. Trek de vöre techt. (p. 228)*

Toch mag deze baaierd van taal en uitbundigheden niet het zicht ontnemen op de kern van de hele onderneming. Van de inleider moeten we het hele boek gram voor gram op naam schrijven van A.D., maar in een bijna

achteloze bijzin schrijft hij: „behoudens waar ik in een leemte voorzien mocht”. Op bladzijde 140 blijkt dat A.D., toen hij Mr. Dieleman op 12 juli 1901 de *Folklore* toezond, daar een kattebelletje bijgevoegd had: „Zes onderdelen heeft den boek. Zeven hadden het er moeten zijn maar het midden ontbreekt me”. Mr. Dieleman schrijft hem raillerend: „Noemt gij uwen boek compleet als er in 't midden een gat in zit, meester?” A.D.'s reactie luidt: „Luistert. Het komt me voor dat niet alleen in dezen boek maar in alles ter wereld een groot gat is en dat die het weten om dat Gat, die waarachtige weidierendrinkpoel, heen zitten - als met udder tenen erin”. Welnu, dat gat is door Jacques Hamelink stilzwijgend tot de kern van het boek *gedicht*: in die leemte bevindt zich de bundel over *zijn gemis*: *Asaels rust*, het aangrijpend in *memoriam* voor „de hartroerend ontbrekende”, zijn zoontje. „Om van de sprake te spreken, van de kluit harde ongekamd musisch onverwatene die, hard allen gelijkmakend, allen gutturaal jie heet, heb ik een andere tonge nodig, een nieuwe nauwbesnedener mond”.

„In dit zo het enige / schijnende leven” (p. 162) heeft Hamelink met zijn dichterlijke verbeelding opnieuw de andere tong gevonden, om daarmee een wereld te scheppen waarin zijn Asael gedijen kan.

Grafschrift

*Hier rust
bij de verbeide
de gebenedijde
doodgeborenen
een Zonmezoon.* (p. 186)

Hamelink wijst in de inleiding „door de kritiek voor hem bestemde lof of blaam af”. Goed, dan zeg ik het wel tegen de lezer: Ik houd van dit boek en zal het met veel respect bejegenen.

Verst

*Ob de verliezen in het al
uitstuwend, uitbloesemend, Asael,
de mislukkende sterren, engelen,
de neerstortende F16's, Asael,
we vermeerderen ze niet, waarheen
we ons ook afwerpen, op welke
Etoile toe van het koude-empyreum.
Het totaal is geteld. Ja.*

*Maar jij, mijn
prince, bent mij alle getal tegenover
gesteld tot een hazeleger in het hart
van de Almachtige et je vous félicite, sire,
de vos blanches neiges.*

Ron Elshout

A.D., *Folklore Imaginaire de Flandre*, bezorgd door Jacques Hamelink, Querido, Amsterdam, 1994, 264 p.

Het „verzonnen” Antwerpen

„Antwerpen in de literatuur - Literatuur in Antwerpen.” Dit is de programmatische ondertitel van *Verzonnen stad*, het jongste boek van Jan Lampo. De auteur beschrijft in zestien hoofdstukken het literaire reilen en zeilen in de Sinjorenstad door de eeuwen heen en hij gaat bovendien op zoek naar wat grote (en minder grote) auteurs over Antwerpen te berde hebben gebracht.

Het aantal genoemde prozaschrijvers, dichters, toneelschrijvers en andere personen die op een of andere manier met het Antwerpse literair-culturele leven te maken hadden, is verbluffend. We noemen lukraak enkele namen: Jan van Boendale, Anna Bijns, Constantijn Huygens, Jan Frans Willems, Jan Alfried de Laet, Pieter Frans van Kerckhoven, Domien Sleenckx, Roger de Beauvoir, Victor Hugo, Georges Eekhoud, Emile Verhaeren, Paul van Ostaijen, Neel Doff, Emmanuel de Bom, Lode Baekelmans, Willem Elsschot, Gerard Walschap, Paul Snoek, Jef Geeraerts en Eric de Kuyper. Ook een „Hollander”, in het Frans publicerende Vlamingen en drie Fransen maken deel uit van dit rijtje. De literaire grootsheid van Antwerpen of het beeld van deze stad in de literatuur werd echt niet alleen bepaald door rechtgeaarde Sinjoren. Elk hoofdstuk in *Verzonnen stad* wordt voorafgegaan door een gedicht waarin de Scheldestad wordt geëvoceerd. Er zijn onder meer fragmenten van Jan van Nijlen, Karel Lodewijk Ledeganck, Joost van den Vondel, Emile Verhaeren, Paul van Ostaijen en Marnix Gijsen. Zo krijgt de lezer ook een fraaie gevarieerde poëtische bloemlezing van Antwerpen.

Jan Lampo heeft het zich niet gemakkelijk gemaakt. Niet alleen bestrijkt hij in deze publicatie enkele eeuwen, met elk hun wisselende politieke, maatschappelijke en culturele achtergrond, ook heeft hij elke vorm van opper-